

توجه به کودکان؛

آیینۀ تمام نمای دیدگاه ما در مورد آیندۀ جامعه

با مروری بر برنامه‌ها و فعالیت‌های یونسکو در این مقوله

اقتباس و ترجمه: ع. محمدکاری

توجه به آموزش کودکان خردسال و انجام مراقبت‌های لازم از آنان روز به روز و در مقیاس جهانی اهمیت بیش‌تری کسب می‌کند. اشاره به سخن یکی از صاحب‌نظران مسائل اجتماعی، شاید سودمند باشد که گفته است:

"... حتی سرمایه‌گذاری ناچیز در مورد رفاه کودکان، بازده بسیار دارد. توجه به مراقبت از کودکان باید سنگ بنا و شالوده همه فعالیت‌های سازنده ما باشد. مشکلات و نیازهای جوامع بسیارند و این مطلب در مورد گرفتاری‌های مالی آنها نیز صدق می‌کند، و این دلیل دیگری است بر این که در تعیین اولویت‌ها، هنگام تدوین سیاست‌ها و برنامه‌ها، درست عمل شود."

دانشمند دیگری گفته است: "امید ملت‌ها با کودکانشان پیوند دارد و آیندۀ آنها نیز به دلسوزی و توجهی که درباره آن‌ها مبذول

است که کشورهای مختلف می‌توانند در پیش گیرند. در آن سند به موارد زیر اشاره شده است:

۱ ■ گسترش کار جمع‌آوری و انتشار اطلاعات درخصوص موقعیت و وضع کودکان خردسال و محیط یادگیری و آموزش آنان و تقویت توان در مورد جمع‌آوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل آن‌ها برای مدد رساندن به کشورهای عضو در تدوین برنامه مناسبی برای اقدام در مورد کودکان خردسال.

۲ ■ ادامه و گسترش همکاری با سازمان‌های وابسته به ملل متحد، سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی غیردولتی و کمیسیون‌های ملی یونسکو، تا اطلاعات مربوط به کودکان خردسال، به طرق مختلف، از جمله کاربرد ابزارهای رایانه‌ای، سیستم‌ها و شبکه‌های مرتبط با مبادله اطلاعات، در اختیار افراد پیش‌تری قرار گیرد.

۳ ■ تقویت و تشویق برنامه‌های غیررسمی مربوط به آموزش کودکان خردسال، به گونه‌ای که آموزش خانواده در چهارچوب مراقبت‌ها و آموزش پیش‌دبستانی تقویت شود و به صورت مجموعه‌ای از خدمات مکمل آموزش قبل از تحصیلات ابتدایی درآید.

۴ ■ ادامه و تقویت تدابیر و اقدامات مشترک در مورد کودکان خردسال به صورت بخشی از سیاست توسعه، از طریق همکاری و تشریک مساعی سازمان‌های ذی‌ربط، تشکیل گردهمایی‌هایی با شرکت کارشناسان و ارائه کمک‌های فنی.

هم‌چنین یونسکو در ادامه و تکمیل برنامه‌های دوساله خود برنامه راهبردی و استراتژیکی در مورد کودکان خردسال و

می‌داریم و منابع مالی، مساعی و کوشش‌هایی که صرف سرمایه‌گذاری در مورد آنان می‌نماییم بستگی دارد."

خردسالی دورانی است پر از مخاطرات گوناگون، و در عین حال سرشار از فرصت‌ها و مشحون از کشف و اکتشافات، آزمودن‌ها، تجربه اندوختن‌ها و رویارویی با دگرگونی‌ها. و باز در همین دوران حساس است که کودکان می‌توانند نگرش و طرز برخورد مثبت و سازنده خود را در خصوص آموختن و مشارکت در کارهای زندگی بسط و گسترش دهند و راه را برای زندگی همراه با یادگیری، خودگردانی و کشف و اکتشافات هموار سازند. منتهی در این مقوله باید خاطر نشان کرد که اگرچه امروزه کودکان خردسال از امکانات زیستی و بهداشتی پیش‌تری برخوردارند، لیکن هنوز در زمینه تدوین و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های مناسب و مطلوب در مورد این گروه کاستی‌هایی مشاهده می‌شود، تا آن‌جا که در سازمان بزرگ و پر اهمیت مانند یونسکو، موضوع کودکان خردسال و پیش‌دبستانی، برای نخستین بار در برنامه دوساله ۸۳ - ۱۹۸۱ میلادی آن سازمان، با برنامه‌ای جداگانه و مشخص مطرح شد و این روند در برنامه‌های دو ساله بعدی ادامه یافت.

حال که اشاره‌ای به یونسکو شد، نگاهی نیز به آینده و رئوس مطالب و زمینه‌های مورد نظر در برنامه دوساله آینده آن سازمان، (به گونه‌ای که از یکی از گزارش‌های آن مؤسسه بر می‌آید) بیندازیم. منظور گزارشی درباره نتایج فعالیت‌های یونسکو و پیشرفت‌های حاصل در زمینه آموزش پیش‌دبستانی، در مناطق مختلف جهان می‌باشد و تا حدودی روشنگر راهی

به مسؤولیت‌های خود عمل کنند و در نتیجه کودکان آن‌ها در معرض خطر قرار می‌گیرند دخالت کنند و وارد عمل شوند.

چ ■ سازمان‌ها و نهادهای محلی، مدارس، سازمان‌های مذهبی، مؤسسات بهداشتی و خدماتی، سازمان‌های غیردولتی و کارفرمایان نقش عمده‌ای از لحاظ ایجاد محیط زیست ایمن و مساعد برای خانواده‌ها و کودکان دارند.

ح ■ اتخاذ تدابیری در جهت پیشگیری، مؤثرترین راه برای رفع نیازهای خانواده‌های دچار مشکل و کودکان آسیب‌پذیر است.

خ ■ در مورد کودکان دارای نیازهای خاص، باید پشتیبانی و راهنمایی‌هایی افزون‌تر به عمل آید و افراد، مراقبین و پرستاران حرفه‌ای باید با خانواده‌ها همکاری کنند تا کودکان مورد بحث به حداکثر توان و ظرفیت خویش برسند.

د ■ برای برآورده ساختن نیازهای کودکان

پیش‌دبستانی و آموزش خانواده‌ها برای سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۳ میلادی تدوین کرده است و بدین ترتیب می‌بینیم که گفتنی در این مقوله بسیار است و لذا نگارنده سعی دارد به اهم موارد اشاره داشته باشد.

برنامه‌ها، سیاست‌ها و اقدامات مرتبط با این موضوع اصولاً باید مبتنی بر نکات و موازینی با توجه به نیازهای اساسی کودکان، نقش و مسؤولیت‌های اولیا و تعهدات و الزامات و تکالیف جامعه باشند که در این زمینه با الهام از گزارش مورد اشاره یونسکو، به نکات زیر اشاره می‌شود:

الف ■ فراهم ساختن امکان رشد توانمندی‌های کودکان.

ب ■ توجه به گوناگونی فرهنگ‌ها و تأمین موجبات استفاده کودکان از روند کلی اجتماعی و اقتصادی کشور.

پ ■ خانواده نخستین نهاد یعنی نهاد پایه برای رشد کودک است و باید به همین سان پایدار باشد.

ت ■ اولیا از لحاظ برآورده ساختن نیازهای جسمی - عاطفی و فکری کودکان خود و ارائه سمت و سو و راهنمایی‌های لازم اخلاقی به آنان در درجه اول مسؤولیت قرار دارند، منتهی باید در ایفای این نقش به آنان کمک کرد تا بتوانند به وظایف و مسؤولیت خویش از لحاظ نگاه‌داری کودکان خویش و تأمین نیازهای آنان عمل کنند.

ث ■ خانواده‌ها و جوامع مکلفند توجه ویژه‌ای نسبت به بهداشت، تندرستی و آموزش دختران خردسال مبذول دارند.

ج ■ جامعه و دولت از لحاظ قانونی و اخلاقی مکلفند در مواردی که اولیا نمی‌توانند

اکنون، به آن به عنوان راه ورود به حیطه رشد انسانی و موقعیتی برای مشارکت بخش‌های گوناگون فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی، و فرصتی برای تماس و همکاری با جوامع محلی نگریسته می‌شود. واقعیت این است که چگونگی نگاه و دید ما در مورد مسائل مربوط به کودکان خردسال آیینۀ تمام نمای دید ما راجع به آینده جامعه است.

کودکان با قدرت و توان یادگیری و فراگرفتن زاده می‌شوند و این استوارترین پایگاه و پایه‌ای است که هر جامعه بر آن قرار دارد و بر این پایه ساخته می‌شود. باید ترتیبی فراهم سازیم که کودکان از توجه و مراقبت‌های لازم، از مواظبت‌های بهداشتی، امکانات یادگیری و آموزش در سطح مطلوب برخوردار باشند تا بتوانند با دنیایی که سریعاً در حال دگرگونی است روبه‌رو شوند، با مشکلات آن دست و پنجه نرم کنند و از پس آن برآیند.

واقعیت مسلم این است که راه‌ها و موجبات رسیدن به این هدف را باید در برنامه‌های آموزش کودکان خردسال پیش دبستانی جست.

و خانواده‌ها باید وقت، راهنمایی‌ها و منابع مالی لازم به میزان کافی و مداوم فراهم شود.

* * *

نکات و موارد فوق نشانگر مجموعه‌ای گسترده از اقداماتی است که در سطوح مختلف، در هر کشور، و توسط سازمان‌های متعدد از جمله بخش خصوصی باید انجام پذیرد و در این میان باید بر آموزش کودکان و بر مبارزه با فقر و محرومیت‌های اجتماعی آنان، به صورت وسیله و ابزاری برای کاهش آسیب‌پذیری این گروه و وارد ساختن آنان در جامعه از طریق مجهز کردن و آماده نمودن آن‌ها و نیز فراهم ساختن پایه و اساس محکمی برای آموزش‌های بعدی آنان تأکید نمود.

نتیجه‌گیری

توجه به کودکان خردسال و پیش دبستانی ضرورتی برای همگان است. در این زمینه، هنوز کارهای بسیاری باید انجام پذیرد. خوشبختانه این نکته که کودکان خردسال شالوده و سنگ بنای جامعه هستند، به میزان شایان توجهی مورد پذیرش و تأیید است و هم